

UMETNOST MAKONDE
IZ TANZANIJE

**WELCOME
TO SEE DAR
MAKONDE
CARVING
TANZANIA**



SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ

KULTURE NEUVRŠČENIH

UMETNOST MAKONDE

IZ TANZANIJE

M U Z E J G O R I Č A N E

MAJ _ JUNIJ 1980

7
Umetnost Makonde iz Tanzanije

Vodnik razstave

Strokovna postavitev razstave
in besedilo kataloga:
dr. Boris Kuhar

Likovna in tehnična oprema ka-
talogu in razstave: Marjan
Loboda, dipl. ing. arh.

Izdal in tiskal: Slovenski
etnografski muzej, Ljublja-
na, Prešernova 20

Naklada: 1000 izvodov.

Odgovorni urednik: dr. Boris
Kuhar.

Zahvalo smo dolžni Kulturni skupnosti Slovenije in
Ljubljanski kulturni skupnosti, ki sta finančno pod-
prli razstavo in Zavodu SR Slovenije za mednarodno
znanstveno, tehnično, prosvetno in kulturno sodelo-
vanje, ki je pomagal pri organizaciji razstave v mu-
zeju Goričane.

UVOD

Naši javnosti umetnost ljudstva Makonde ni povsem neznana. Slovenski etnografski muzej je že leta 1970 pripravil v muzeju Goričane večjo razstavo plastične umetnosti dveh vzhodno afriških ljudstev Akamba in Makonde. Razstava je zgovorno prikazala tudi razvoj umetnosti ljudstva Makonde in predvsem šč sodobno umetnost Makonde, ki je v zadnjih desetletjih razvila svoj nov svojstven stil, poln skrivnostne simbolike, ki ima svoje močne korenine v tradicionalni umetnosti tega ljudstva. V zadnjih letih se je ta umetnost razvijala še naprej in to predvsem v Tanzaniji, kjer živi del ljudstva Makonde ob reki Rovuma. V večjih mestih pa živijo begunci Makonde, ki so pribežali v Tanzanijo iz Mozambika še v času portugalskega kolonializma. Sodobna umetnost Makonde je danes postala že pojem v svetu. Za njo se zanimajo zbiralci umetnin, umetnostni zgodovinarji, psihologi in predvsem etnologi.

Naša nova razstava predstavlja kiparska in rezbarska dela petdesetih tanzanijskih umetnikov in je bogat, reprezentančni izbor sodobne umetnosti Makonde v tej deželi. Posredovala jo je vlada Tanzanije v okviru meddržavnega kulturnega in znanstvenega sodelovanja med Jugoslavijo in Tanzanijo.

Ljudstvo Makonde pripada Bantu črncem. Živijo v severnem Mozambiku in južni Tanzaniji na tako imenovani planoti Makonde ob reki Rovuma. Njihova prvotna domovina je bila južno od jezera Njassa. Od tu so se selili po dolini Logunde, se na to naselili v rodovitnih predelih reke Rovuma, ki so bili tudi bogati divjadi. Pozneje so se selili naprej in se jih je del končno naselili v visokih dolinah Mueda in Mocomia v Mozambiku, drugi del pa je našel svojo domovino v gorah Newala v današnji Tanzaniji. Obe skupini sta ohranili vse v današnji čas skupno tradicijo, v njihovi kulturi pa so tudi številne razlike, ki so posledice dolgoletne ločitve.

Na visoki planoti Makonde je ljudstvo, ki še danes živi v težko dostopnih krajih s skromnimi komunikacijami, razmema dlje časa ohranilo svoje tradicionalno življenje v vsej svoji izvornosti. Pozno so prišli v stik z evropsko civilizacijo, čeprav je bila reka Rovuma prometna suženjska pot z morja v notranjost dežele. To je bilo tudi zadnje pleme, ki je v Mozambiku prišlo pod portugalsko kolonialno upravo. Prvi beli naseljenec - misijonar, je prišel med to pleme šele leta 1922, prvega privrženca za katoliško vero pa je pridobil šele leta 1930. Tako so bili Makonde skoraj do današnjih dni imuni za zunanje vplive. Močno so odmaknjeni od sveta, saj imajo še danes od glavnega upravnega središča kar dva tisoč kilometrov. Zaradi svoje nedostopnosti je bilo njihovo domovanje na visoki planoti kot prava trdnjava. Okrog njih je le neprehoden gragozd, ozke steze povezujejo skrite vasi in okrog njih se razprostirajo polja. Suha tla se ne morejo obdelati za dalj časa. Požigalništvo in praha sta edina načina obdelovanja zemlje. Obilna vlaga jutranje rose skrbi za dobro rast poljedelskih pridelkov. Med najvažnejšimi so: proso, koruza, kasava, sladki krompir, arašidi in številne vrste zelenjava. Uveljavljeno je motično obdelovanje polj in to v okviru vaške skupnosti. Pri tem sodelujejo možje in žene, na lov pa gredo le možje in to v skupinah. Pomembno opravilo žene pa je skrb za vodo, ki jo morajo prenašati iz oddaljenih obrobni predelov planote in pomeni v tem suhem savanskem svetu izredno dragocenost.

Makonde prebivajo danes v pravokotnih hišah, ki so postavljene v krogu okrog večje skupne vaške hiše. Velikokrat so njihova bivališča tudi poslikana. Življenje na vasi pri Makonde uravnava vaški starešina, ki ima nad seboj še svet starcev. Pripadnost materinemu rodu je odločilna za naselitev v vasi. Pri tem so močno vidni še ostanki matriarhata. Sinovi na primer, zapuščajo vas že v mladosti, ko so prestali iniciacijske preizkušnje in se naselijo pri materinem bratu. Za njih ni avtoriteta oče, temveč stric, materin brat. Ta prevzame za njih tudi razne ritualne funkcije in jim zapusti svoje premoženje. Velika družina in rod sta osnovni socialni enoti. Sistema poglavarja pri Makonde ne poznajo.

Tako kot mnogokje v Afriki so tudi pri Makonde uveljavljeni iniciacijski obredi, vpeljevanje otrok v družbo odraslih in številne rodovne šege. Iniciacijske obrede spremljajo velika slavlja s tradicionalnim gledališčem, kjer sodelujejo igralci in publika v živi ljudski igri na odprti sceni. Višek je slavje, ko se vračajo mladi iz gozdne šole in po prestanih iniciacijskih preizkušnjah nastopijo na vasi mapiko plesalci v značilnih tradicionalnih naglavnih maskah. Mapiko ples je velika skrivnost. To je ples duhov. Zato so tudi že same maske mapiko velik tabu, predvsem za ženske. Izdelujejo jih in tudi hranijo v impolo, na skrivnostnem kraju v gozdu, ki ga poznajo le odrasli mošje. Fante seznanijo v impolo s skrivnostmi mapika plesa šele po prestanih iniciacijskih obredih, ko se lahko vrnejo v vas že kot plesalci - mapika. Ti imajo naglavne maske, njihovo oblačilo je iz rut ovitih okrog nog, telesa in vratu, Zgornji del telesa pokriva oblačilo spleteno iz palmovih listov, na katerih so pritrjeni kovinski zvonci. Maske mapiko predstavljajo moške in ženske. Na maske vrezujejo tudi znake, ki jih uporabljajo pri tetoviranju obraza in telesa. Ženskost je na maski poudarjena z večjimi kovinskimi ploščicami na prsih.

Pri tanzanijskih Makonde moramo omeniti še takoimeno-vane midimu obrazne maske, ki spadajo skupaj z naglavnimi maskami mapiko, ki jih uporabljajo predvsem mozambiški Makonde in z maskami, ki ponazarjajo živali, v pomembne stvaritve tradicionalne umetnosti Vzhodne Afrike. K temu moramo prišteti še najstarejše Makonda skulpture, ki predstavljajo žensko, podobo prednice - matere plemena. To so bile zaščitne skulpture namenjene domačemu ognjišču in ljudem, ki so jih nosili s seboj na daljša potovanja. Izdelane pa so bile iz mehkega lesa, preproste, naturalistične, brez barvanja. Često so za te skulpture uporabljali človeške lase in jim dodajali obleko in razne okraske.

TRADICIONALNA UMETNOST

Umetnost ljudstva Makonde, ki vključuje zgodovino, mite in legende je prav gotovo izredno stara. Te skulpture, ki so največ ohranjene po evropskih muzejih, nam danes pripovedujejo o zgodovini tega ljudstva. Beli kolonialni uradniki: Portugalci, Nemci, Angleži in vmes še Arabci, predvsem pa še misionarji so skoraj povsem zatrli izdelovanje tradicionalne lesene skulpture. Uničevali so maske in kipe ter s tem skušali zatreti tudi šege in verovanje ljudstva. Tako je nastal močan spopad med ljudstvom, ki je branilo svoje tradicije in belimi gospodarji, ki so mu hoteli vsiliti svoje navade, svojo vero in simbole. Tako je tradicionalna skulptura Makonde v prvih desetletjih tega stoletja močno nazadovala in skoraj zamrla.

V tradicionalni umetnosti Makonde se največkrat pojavljajo človeški liki, simboli prednikov, figure, ki jih uporabljajo ob iniciacijskih obredih. Ob empiko naglavni maski in upodobitvami materinskih likov, ki predstav-

ljajo umrle prednike, so še skulpture, ki kažejo ljudi pri vsakodnevnih opravilih, posebej pa še prikazujejo skrivnostno življenje odraslih. Te zadnje so izdelovali predvsem v iniciacijskih šolah, kjer so pripravljali mladino za vstop v tajne družbe in v življenje odraslih. Zasluga teh šol je, da se je spretnost rezbarjenja lesa tako množično ohranjala iz roda v rod. Te šole so bile odlično organizirane. Otroke so, preden so jih sprejeli v družbo odraslih, odpeljali iz vasi na osamljene kraje. Tu so jih 6 mesecev vzgajali za življenje. Otroci so lahko spoznali vse skrivnosti simbolov svojega plemena, verovanje, tudi abstraktne socialne vrednote in odgovornost seksualnega življenja. Učili so jih tudi praktičnih stvari, vse od lova, do izdelovanja lesenih skulptur. Šele potem, ko je bil fant sprejet v družbo odraslih, je lahko izdeloval obredne maske in kipce. Izdelovanje ritualnih skulptur je bilo vključeno kot sestavni del plesa, pesmi in pregovora. Pri tem rezbarjenju niso mogli poenostavljati, temveč so morali vsako izdelano figuro zavestno dojeti. Te šole življenja so pri ljudstvu Makonde v Tanzaniji delovale do leta 1946. Z visoke planote Makonde imamo sporočilo, da je tam delovala iniciacijska šola še leta 1950.

Težko življenje je živelo to ljudstvo. Toda vse svoje trpljenje pa tudi vse nerazumljive nadnaravne sile je skušal Makonde prikazati v svojih lesenih skulpturah in to zato, da jih je imel lahko ob sebi in da jih je lažje razumel. V lesu je oživiljal Nandenga, duha, ki je tako pogosto vznemirjal plemensko življenje, ob njem pa še šejtane, duhove skal in grmovja ter druge like, ki jih je vključeval v stalen boj, v medigro dobrega in zla. Včasih se je bojeval s sovražniki svojega plemena in blaginje. Krščanski misionarji so uničevali tradicionalne makondske skulpture in jim skušali vsiliti svoje podobe - Madono, križanje, svetnike.

V tradicionalni družbi ljudstva Makonde je imela, tako kot tudi v naši ljudski umetnosti, vsaka rezbarija, vsak kipec, svojo vlogo. Izdelovali so jih za dobro setev in žetev, za iniciacijske obrede in svečanosti, s katerimi so si želeli pridobiti naklonjenost duhov. V vsaki makondski vasi je bil tudi še poseben rezbar, ki je bil iz družine rezbarjev in ki je imel privilegiran položaj na vasi. Če so ljudje rabili določeno skulpturo so šli k rezbarju in jo naročili. Ta je natančno vedel kako mora izgledati maska ali kipec in iz kakšnega lesa mora ta biti klesana. Rezbar je tudi na posebni svečanosti predal izdelano skulpturo vaščanom. Torej so to bili rezbarji, ki so delali za skupnost in ki so vključevali v svoje delo verske in estetske vrednote skupnosti. Pri tem je prišel polno do izraza koncept, ki je uveljavljen v tradicionalni afriški umetnosti nasploh. Umetnik ne oblikuje svojega dela, maske ali kipca prednika po optičnem vtisu ali predstavi, temveč le po svoji zamisli, je torej neke vrste konceptualist, pa najsi gre tu za kubistične ali naturalistične stvaritve.

SODOBNA UMETNOST MAKONDE

Tradicija in nadarjenost za obdelavo lesa sta tudi botrovali množičnemu pojavu sodobne umetnosti Makonde, ki je prikazana na naši razstavi. Naturalizem in groteksnost, ki sta pglavitni značilnosti tradicionalne skulpture Makonde sta tudi značilni za sodobno umetnost. Ta je zrasla kot ptič feniks na pogorišču tradicionalne umetnosti. In nič manj množična ni, še vedno pa je večji del anonimna. V Mozambiku in v Tanzaniji dela več kot tisoč rezbarjev. Mnoge trgovine v Tanzaniji in tudi v Keniji zaposlujejo po več desetih rezbarjev Makonde. V Tanzaniji živi okrog 400 tisoč pripadnikov ljudstva Makonde, v Mozambiku okrog 200 tisoč. Že leta 1950 pa jih je od teh delalo na plantažah v Tanzaniji 27 tisoč. Naselili so se največ v Južni Tanzaniji in na obali, kot tudi na otokih Sansibar in Pemba. Posamezniki med temi zdomci so po težkem delu na polju v prostem času tudi rezbarili. Drugi so se posvetili samo rezbarjenju. Že v začetku leta 1950. je indijski trgovec iz Dar es Salaama organiziral večjo skupino kmetov Makonde, ki so se preselili iz Mozambika, da so začeli rezbariti zanj. Dela so hitro našla kupce. Tako je nastala nova umetnost Makonde in Dar es Salaam njeno središče.

Ker so Portugalski kolonialisti vse močneje zatirali to pleme, je več kot deset tisoč Makonde samo v enem letu, to je leta 1964 pribežalo v Tanzanijo. Naselili so se predvsem v Dar es Salaamu in njegovi okolici. Prav ti pa so bili tudi tisti, ki so še naprej razvili novo, sodobno Makonde skulpturo.

Mnogi rezbarji, predvsem v Tanzaniji pa so se že dvignili iz svoje anonimnosti in se pod svoja dela podpisujejo. Iz množice rezbarjev Makonde so se izdvojili posamezniki, ki so se še posebej uveljavili s svojimi deli in so postali priznani kiparji v Tanzaniji in v vsej Vzhodni Afriki. Na naši razstavi je zastopanih s svojimi deli kar 50 umetnikov.

Toda tudi med temi znanimi kiparji je le malo akademsko izobraženih. Večinoma se jih je šolalo pri svojih starših, v svojih družinah, ali pa v številnih množičnih delavnicah Makonde rezbarjev v Tanzaniji. Za primer vam predstavimo le enega iz te množice nadarjenih rezbarjev: Rashidi bin Mohameda. Rojen je bil leta 1930. kot sin revnega kmetav severnovzhodnem Mozambiku. Nikdar ni hodil v šole. Pisati se je naučil v katoliškem misijonu. Z 12. leti je prišel v Tanzanijo, na delo na plantažo sisala pri Mtwari. Dvajset let je težko delal na plantaži. Nekega dne je sanjal o duhovih prednikov in da je izdelal prekrasno rezbarijo. Svoje sanje je naslednji dan že poskušal uresničiti v lesu. Tako je nastala njegova prva skulptura. Zapustil je plantažo in si poiskal delo med rezbarji ob obali pri Dar es Salaamu. Že s prvo skulpturo, ki jo je ponudil v ožup trgovcu je uspel. Danes je priznan kipar sodobne Makonde skulpture v Tanzaniji. Toda podobna je bila pot Kashiri Matayo-a ali Sivale Ni-

kole in skorajda vseh 50 rezbarjev, ki se predstavljajo na razstavi. V lesu pripovedujejo svoje sanje, svoje predstave šejtanov, dobrih in zli duhov, kot tudi svoje predstave današnjega časa in današnjega človeka ter aktualne dogodke iz novejše zgodovine Tanzanije, težko borbo te dežele za osvoboditev, za socializem, ki ga simbolizira v jeziku svahili beseda "ujamaa", to je drevo življenja. To se zelo pogosto pojavlja v sodobni skulpturi Makonde. To so zapletena dela izdelana iz enega kosa lesa ebenovine in kažejo življenje v skupini ali družini, ljudi pri skupnem delu. V mnogih primerih je lik gospodarja skupine, še posebej poudarjen, tako kot je bil pri tradicionalni umetnosti Makonde poudarjen lik matere - prednika rodu. Vsak lik v skupini je predstavljen pri delu, celo živali delajo. Ta stil je nastal po letu 1967 kot rezultat politike partije, da se more ljudstvo Tanzanije nasloniti na lastne moči.

Tako najdemo danes v sodobni umetnosti Makonde primere realistične skulpture, ki je pravzaprav nadaljevanje klasične Makonde skulpture. Ženski in moški liki prednikov so prikazani pri vsakdanjem življenju in delu. Obenem kažejo tudi težko življenje na vasi. Rezbarije na lesenih ploščah realistično prikazujejo različna verovanja, predstavljajo nam duhove prednikov, tako kot si jih je zamislil rezbar v današnjem času. Duhovi so mnogokrat upodobljeni kot žene in moške, ali pa tudi živali, pri vsakodnevnih opravilih. Duhovi v lesu pomagajo ljudem čuvati polja ali jim zagotovijo dober ribji lov, lahko pa so tudi hudobni. Te hudobne je sodobni umetnik Makonde upodobil največkrat v močno stiliziranem abstraktnem stilu polnem skrivnostne simbolike. Tu in tam se jim poznajo vplivi krščanskega simbolizma. Toda to ni enostavno posnemanje. Sodobni umetnik Makonde združuje kraščanske simbole s simboliko iz tradicionalnega življenja svojega ljudstva. Tako zna združiti krščanski simbol križa s svojimi simboli. Plastika, ki kaže križanje, je navadno brez križa, pač pa vključuje kristusa v izredno ekspresivno sceno tradicionalnega plemenskega rituala. Kristus stoji na podiju, na desni je kača, na levi pa oseba, ki se dotika kristusovih genitalij. Tako je predstava smrti pri kristjanih postala pri Makonde simbol plodnosti, ta pa je simbol življenja tega ljudstva. Od tod tudi številne skulpture v sodobni umetnosti Makonde, ki uprizarjajo scene seksualnega življenja. V lesu izrezljan krščanski hudič je za Makonde džin, duh zla in nesreče. Ta je že od nekdaj tu, hudič pa je prišel šele s Portugalci, Nemci ali Angleži. Njihov džin ima vedno le eno samo oko, zakaj bi torej imel hudič dva?

In še eno pomembno značilnost sodobne Makonde skulpture moramo navesti. Ta je bila vse do nedavnega, do osvoboditve Mozambika izpod portugalskega kolonialnega jarma, prikaz odpora proti zatiranju in zaslužnjevanju. To se odraža predvsem v skupinskih scenah na kipih pa tudi v polplastiki, kjer se ljudske in simbolične figure združujejo v ljubezni ali boju. Tako tudi prek svoje umetnosti prikazuje to ljudstvo svoje napore za obnovo, za osvobodilni boj. Demoni, duhovi in groteksne podobe iz tradicije, služijo danes za

prikaz demonov takote, izkoriščanja, strahu, dehumanizacije človeka v kolonializmu. Prikazujejo tudi boj proti kolaboracionistični vlogi cerkve. Nandegé in šejtani so še vedno tu, toda zdaj so to zli duhovi sodobnega sveta, duhovi boja med silami kolonializma in močjo ljudi, ki se borijo za svojo svobodo, duhovi boja za dokončno emancipacijo delovnih ljudi Mozambika in Tanzanije.

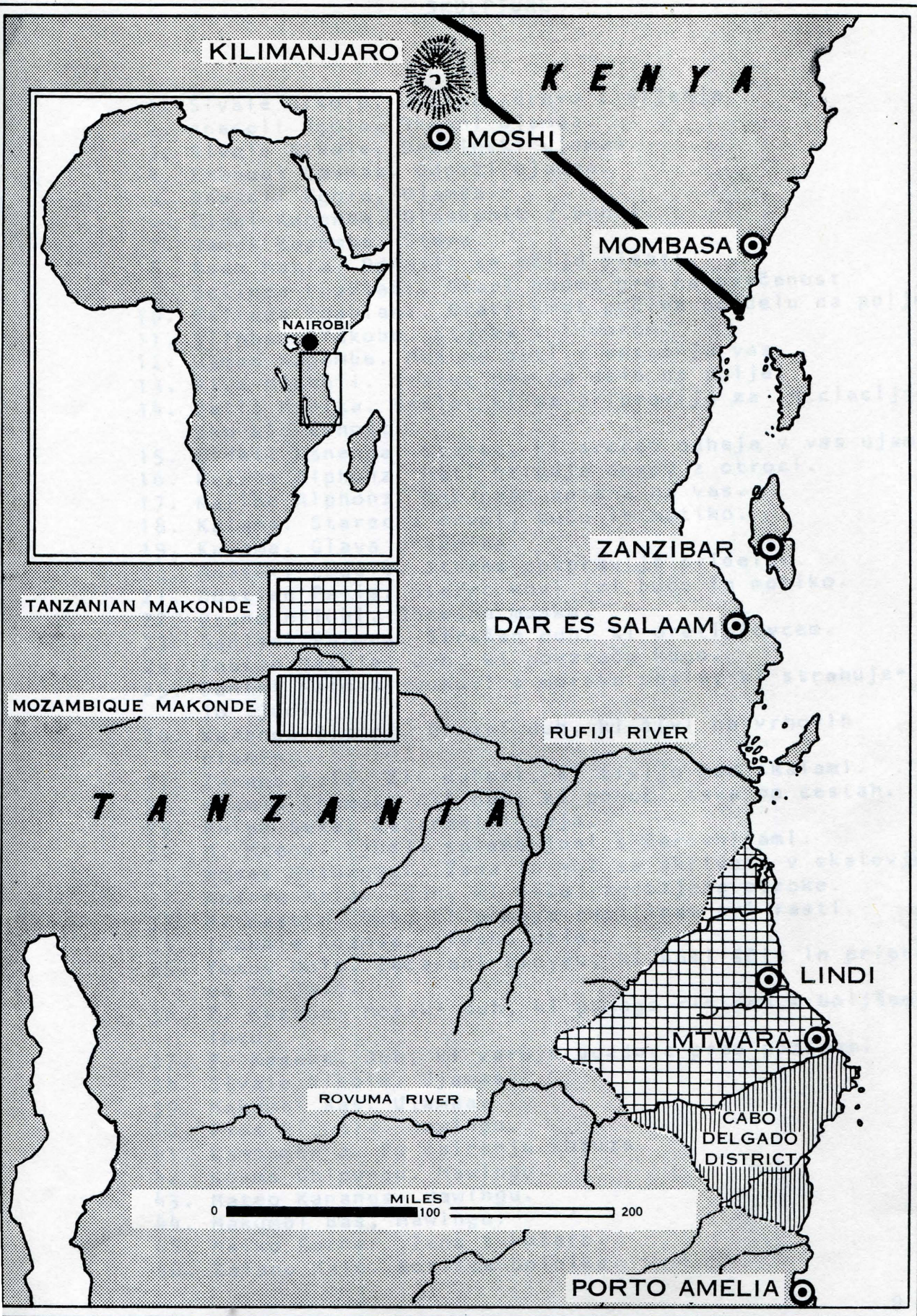
Rezbarji sodobne Makonde uporabljajo za svoja dela črno afriško ebenovino (*Dalbergia Melanoxylon*), ki jo imenujejo v Tanzaniji *empingo*. Ta raste največ ob obali indijskega oceana in v okolici Dar es Salaama. Skorjo navadno rezbarji odstranijo, posamezniki pa jo zavestno vključijo v kompozicijo skulpture. Večkrat se zajede skoraja globoko v deblo in tako so vidne tudi svetle li-se na posameznih delih skulpture.

Osnovno orodje rezbarjev so enostavne sekire različnih velikosti. S temi grobo obdelajo kos lesa. Nato obdelujejo skulpturo naprej z dletí. Zadnje podrobnosti pa izrezljajo s tankimi nožki in pilami, nato pa še skulpturo zgladijo.

Zgodovinski in socialno ekonomski pogoji, v katerih je živeló ljudstvo Makonde in njihová bogata tradicionalna umetnost, nam po svoje pojasnijo nastanek pojava sodobne umetnosti Makonde, umetnosti, ki je danes našla svoje mesto že tudi v svetovni zakladnici sodobne umetnosti. Sedaj se nam ta umetnost v svoji najbolj kvalitetni in reprezentativni podobi predstavlja na razstavi v muzeju Goričane.

POMENBNEJŠA LITERATURA:

- The Art of the Makonde People. Instituto de Investigacao Cientifica de Mozambique, Lourenco Marques (ni datirano)
- Bennet-Clark, H. A. "A Mask from the Makonde Tribe in the British Museum", Man, (July, 1957)
- Collings, H. D. "Notes on the Makonde", Man, Vol XXIX (1929), str. 27 - 28
- Fagg William, Sculptures Africaines, Fernard Hazan, Paris 1965.
- Labouret, Henri, Africa Before in White Man. Walker and Company, New York 1962.
- Theile Albert, Kunst in Afrika. Chr. Belster Verlag, Stuttgart 1961.
- Thomson, Joseph. "Notes on the Basin of the River Rovuma, East Africa". Pceedings of the Royal Geographical Society, vol 4 (1882).
- Boris Kuhar, Akamba - Makonde, Umetnost Vzhodne Afrike, Slovenski etnografski muzej, Razstavni katalog, Grad Goričane, 1970.
- Makonde, Institut für Auslandsbeziehungen, Stuttgart, Mai 1971
- J. Anthony Stout, Modern Makonde sculpture, Kibo Art Gallery, 1966.
- Jörn Korn, Modern Makonde Art, Hamlyn, London, 1974.
- Skulpture Makonde, RAZstavni katalog, Etnografski muzej, Zagreb, 1970.
- Boris Kuhar, Terenski zapisi iz Tanzanije (rokopis) 1970.



SKULPTURE

1. Sivale Nikole. Ujamaa, drevo življenja
2. Anaseli Ngole. Skupni ujamaa.
3. Sivale Nikole. Družinski ujamaa.
4. Emanuel Cosmas. Odprti ujamaa.
5. Anaseli Ngole, Ujamaa.
6. Fidel Kanenda. Glasbenik z bobni.
7. James Kapembe. Stare.
8. Nedo Kasia. Odrasli se učijo pisati.
9. Belinda Phabiani. Stari godec gre na svečanost.
10. Belinda Phabiani. Stari kmet počiva po delu na polju.
11. Silphano Yakobo. Starka s tovorom.
12. James Kapembe. Mož na poti v sosednjo vas.
13. Pius Micholi. Starec gre na delo na polje.
14. Galis Manika. Dekle, ki se pripravlja za iniciacijsko slovesnost.
15. Fideli Kanenda. Starec, ki srečen odhaja v vas ujamma.
16. Kalibo Alphonz. Mati prihaja domov z otroci.
17. Kalibo Alphonz. Mož nese semena na vas.
18. Kalama. Starec z drvmi, bučo in motiko.
19. Kalama. Glava prednika.
20. Anaseli Emgele. Starec pospravlja pridelek.
21. Costlen Palis. Starec nosi tri buče in motiko.
22. Bruno Nilobi. Obredna maska.
23. Danisel Patmes. Strašen duh, ki preti lovcem.
24. Fabian Matola. Duh, ki povzroča kugo.
25. Daniel Patmes. Duhovi z morske obale, ki strahujejo ljudi.
26. Karanga Sitini. Grozni duh, ki živi na vrhovih planin.
27. Zaramo Kalo. Zli duhovi, ki živijo med skalami.
28. Khamis Thomas. Zli duh, ki ponoči tava po cestah.
29. Phipo Seka. Začarani ljudje.
30. M. Mteos. Ljudje spremenjeni s čarovnijami.
31. Moses Matongozi. Žena in mož se skrivata v skalovju.
32. Andrew Maida. Duh, ki išče izgubljene otroke.
33. P. Kaseka. Duh, ki pomaga rastlinam pri rasti.
34. Inanele Kosmas. Skupno delo.
35. Yotus Mole. Začarani človek, ki nosi ščit in priprave za jelo.
36. P. Kaseka. Morski duh, ki pomaga ribičem k boljšemu lovu.
37. P. Kaseka. Duh, ki varuje gozdove pred požarom.
38. Sivale Nikole. Ujamaa.
39. Makumbi Bas. Ujamaa.
40. Pios Nichole. Mawingu.
41. Kampambe J. Po obiranju koruze.
42. Kosms Chipungu. Mawingu.
43. Mateo Kananga. Mawingu.
44. Makumbi Bas, Mawingu.
45. Maiko Corner. Žena s košaro.
46. Zaiano Kalo. Nosilca bolnika.

47. Alois Masudi. Vračí.
48. Abasi Saidi. Začarana žena, ki živi med skalami.
49. Shabani Sabini. Otroci pri igri.
50. Z. Kalo. Mati in otrok z ribo.
51. Vyela Mindaji. Zbiranje drv za kurjavo.
52. Daudi. Salehe. Človek s polja.
53. John Jetcxes. Starec s palico.
54. Pius Micholi. Glava prednika.
55. Francis Lupaa. Človek z drvmi.
56. Vyela Mindai. Človek z drvmi za kurjavo.
57. Aspro. Chilomeka. Žena in mož.
58. Kalana. Glava.
59. Daniel Patimes. Ljubimca.
60. Daniel Patimes. Duh, ki je nekoč žuval kmetije pred divjimi zvermi.

RELIEFI M. Kasenene-a

61. I. Ženi prenašata vodo.
- II. Lovec.
- III. Ženi drobita koruzo v možnarju.
62. I. Žena obira paradižnik.
- II. Moški pri gradnji kašče.
- III. Žena krmi krave.
63. Življenje Masajcev.
64. Delo v združni vasi.
65. Vaško življenje.

LESENI UPORABNI PREDMETI IZ EBENOVINE

66. Škatla za prah.
67. Škatla za prah.
68. Škatla za prah.
69. Škatla za prah.
70. Škatla za cigarete.
71. Škatla za cigarete.
72. Škatla za cigarete.
73. Svečnik.
74. Svečnik.
75. Svečnik.
76. Svečnik.
77. Ogrlica.
78. Ogrlica.
79. Ogrlica.
80. Ogrlica.
81. Ogrlica.

Besedilo k slikam

- 1 - Mati - simbol plodnosti, starejša skulptura Makonde
- 2 - Orodje rezbarjev Makonde
- 3 - Kalama. Glava prednika. Št. kat. 19
- 4 - Phipo Seka. Začarani ljudje. Št. kat. 29
- 5 - Kalibo Alphonz. Mati prihaja domov z otroci. Št. kat. 16
- 6 - Mateo Kananga. Mawingu. Št. kat. 43
- 7 - Daniel Patmes. Duhovi z morske obale, ki strahujejo ljudi. Št. kat. 25



DE SI RAD VEDEL KO JE
DOKO POKLEJ
TA KOB DOKLEJ LEVA
S KOB DOKLEJ KOB
OČE SI DOKLEJ SI DOKLEJ
DOKLEJ DOKLEJ
DOKLEJ DOKLEJ

Makonde. Mati - simbol
plodnosti. Starejša tradicionalna
skulptura



ČE BI RAD VEDEL KDO SEM
DOBRO POGLEJ
TA KOS ČRNEGA LESA
S POSVEČENIMI ROKAMI
GA JE IZREZLJAL IN OBDELAL
BRAT MAKONDE
V DALJNIH DEŽELAH

Makonde. Mati — simbol
plodnosti. Starejša tradicionalna
skulptura.

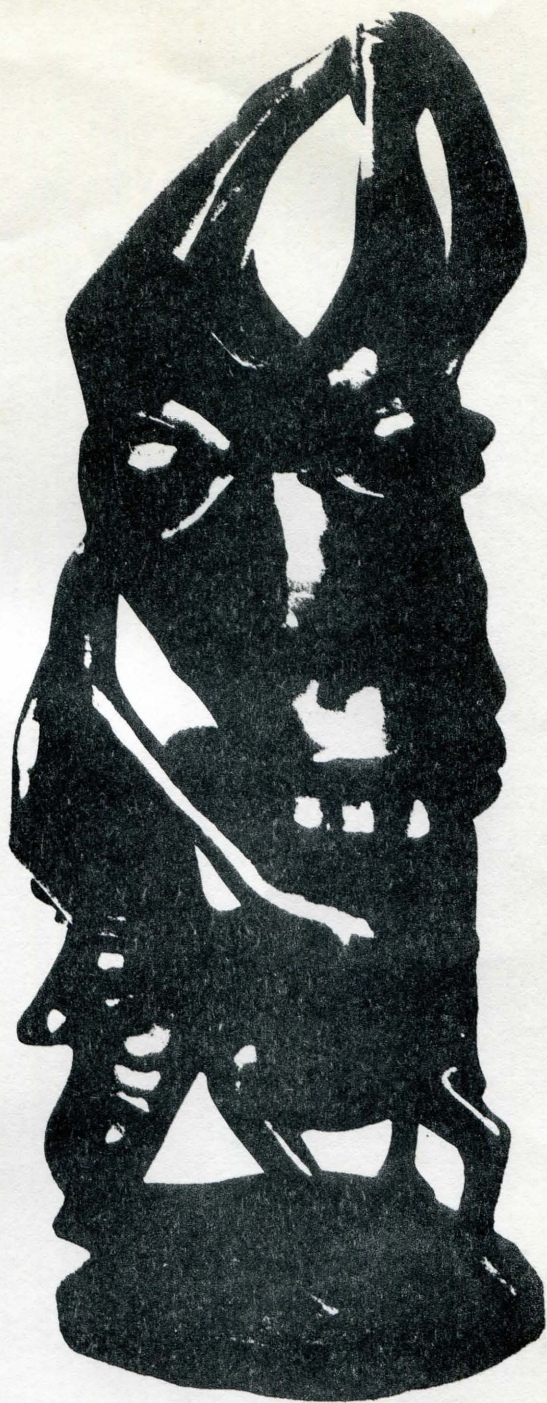












ETNOGRA-
FSKI MUZEJ
V
LJUBLJANI

SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ



K E.01 A.11.02

SEM

1980



900800114

COBISS •